Діана ГЛАДИШЕВА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця (м. Харків)
e-mail: dianagldshv@gmail.com

Наукова керівниця:
Ірина ЛЕБЕДЄВА,
кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри економіко-математичних методів
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця (м. Харків)

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ДОСВІД, РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Реформа «Нова українська школа» (НУШ) є однією з найбільш масштабних трансформацій української системи загальної середньої освіти за роки незалежності. Її концепцію було представлено у 2016 році, а практичне впровадження розпочалося у 2018 році в початковій школі. На відміну від традиційної моделі, у центрі НУШ поставлено не механічне накопичення знань, а формування компетентностей, наскрізних умінь, цінностей і здатності застосовувати набуте у реальних життєвих ситуаціях [1].

Актуальність теми обумовлена тим, що реформа школи відбувається надзвичайно складних суспільних обставин. Спочатку пандемія COVID-19, а зараз повномасштабна війна, вимушене переміщення учнів і педагогів, тривале дистанційне навчання, часткова відсутність доступу до освітніх ресурсів – усе це істотно вплинули на освітній процес. Водночас саме в таких умовах виявилася здатність української школи до адаптації, цифрової трансформації та пошуку нових форм взаємодії між учасниками освітнього процесу.

Досвід упровадження НУШ. Концептуальною основою НУШ є компетентнісний, діяльнісний і дитиноцентрований підходи [1; 2]. Реформа передбачає оновлення змісту освіти, застосування педагогіки партнерства, підвищення професійної автономії вчителя, створення сучасного освітнього

середовища, наскрізне виховання цінностей і нову систему оцінювання. Отже, зміни стосуються не лише навчальних програм, а й всієї культури шкільного життя.

Одним із помітних результатів реформи стало поширення інтегрованого та діяльнісного навчання. Учні мають не лише засвоювати окремі факти, але й досліджувати, порівнювати, аргументувати, працювати в команді, розв'язувати проблемні завдання та створювати власні продукти. Такий підхід сприяє формуванню ключових компетентностей, серед яких математична, мовна, природнича, цифрова, громадянська та соціальна компетентності.

Важливою складовою НУШ стала зміна ролі вчителя. Учитель дедалі більше виступає не лише джерелом інформації, а й організатором освітньої діяльності, наставником і партнером учня. Можливість обирати навчальні матеріали, методи й форми роботи створює умови для педагогічної творчості. Водночас автономія передбачає і більшу відповідальність за якість освітнього процесу та результати учнів.

Зміни стосуються й системи оцінювання. У початковій школі основну увагу почали приділяти не лише кінцевій оцінці, а й прогресу дитини та формуванню конкретних умінь [3]. У базовій школі НУШ оцінювання також орієнтоване на компетентності, тобто враховує не лише те, що учень знає, а й те, як він використовує свої знання та навички [4].

Реалії та проблеми сучасного етапу. Попри позитивні зміни, упровадження НУШ не є однорідним у різних регіонах країни і в закладах освіти. Однією з проблем залишається нерівність ресурсів: школи мають різні можливості щодо матеріального забезпечення, цифрової інфраструктури, кадрового потенціалу та доступу до безпечного освітнього середовища. Війна посилила ці відмінності та створила додаткові ризики для безперервності якісного навчання.

Особливо важливим викликом є освітні втрати. Моніторинг якості початкової освіти 2024 року охопив 10904 четвертокласників із 407 закладів освіти у 20 регіонах. Уперше в такому моніторингу взяли участь учні, які повністю навчалися за моделлю НУШ, однак їх освітній шлях проходив спочатку в умовах пандемії, а потім повномасштабної війни. Тому результати необхідно інтерпретувати з урахуванням цих обставин [5]. За даними моніторингу, 85,4 % четвертокласників подолали базовий поріг

математичної компетентності [5]. Водночас результати засвідчили неоднорідну динаміку за різними компетентностями. Це свідчить, що оцінювати успішність НУШ лише за одним показником некоректно: потрібен комплексний аналіз навчальних результатів, освітнього середовища, педагогічних практик і соціальних умов.

Окремим викликом залишається навантаження на педагогів. Дослідження впровадження НУШ у 5–6 класах засвідчило, що значна частина вчителів змінила методи роботи, проте перехід до нової моделі супроводжується труднощами організаційного, методичного та ресурсного характеру [6]. Тому професійний розвиток учителя має бути не разовим курсом підвищення кваліфікації, а сталим процесом підтримки, обміну досвідом і професійної рефлексії.

Не менш важливою проблемою є узгодженість між різними рівнями освіти. Перехід від початкової до базової школи потребує послідовного підходу, а перехід до старшої профільної школи – послідовних освітніх траєкторій. Якщо методи, критерії оцінювання та очікування різко змінюються під час переходу між ланками, це може знижувати ефективність реформи.

Перспективи розвитку НУШ. Станом на 2026 рік НУШ входить у новий етап. У вересні 2026 року уряд оновив дорожню карту реформи до 2029 року, оскільки початковий план не враховував умов повномасштабної війни. Оновлена дорожня карта передбачає завершення впровадження реформи на рівні базової середньої освіти та перехід до профільної старшої школи [7].

Перспективним напрямом стає формування профільної старшої школи. Вона має дати учням можливість будувати індивідуальну освітню траєкторію відповідно до власних інтересів, здібностей і планів щодо подальшого навчання. Передбачається розвиток академічних ліцеїв і посилення зв’язку між шкільною та закладами вищої освіти. У 2026 році МОН повідомило про підготовку до масштабнішого пілотування профільної середньої освіти, що має стати одним із ключових етапів завершення реформи НУШ [8].

Ще одним напрямом розвитку освіти має стати посилення її цифрової складової. Мова йдеться не про просте збільшення кількості гаджетів, а про формування цифрової грамотності, уміння критично оцінювати інформацію,

безпечно працювати в мережі та використовувати цифрові інструменти для навчання. В умовах війни цифрова освіта також є важливим механізмом забезпечення безперервності освітнього процесу.

Важливою перспективою є розвиток інклюзивного та психологічно безпечного освітнього середовища. Нова українська школа має враховувати індивідуальні потреби дітей, підтримувати їх суб'єктність і створювати умови, за яких помилка сприймається не як причина для покарання, а як частина навчання. Також в умовах війни особливого значення набувають психологічна підтримка, знаття соціально-емоційного навчання та формування стійкості.

Окремої уваги потребує подальше вдосконалення оцінювання. Воно має залишатися інструментом підтримки навчання, а не перетворюватися на самоціль. Перспективним є поєднання поточного та підсумкового оцінювання, використання зрозумілих критеріїв, а також самооцінювання та взаємного оцінювання, аналізу індивідуального прогресу учня. У жовтні 2026 року МОН України винесло на громадське обговорення проєкт форми свідоцтва досягнень для учнів 5–9 класів, що свідчить про продовження роботи над удосконаленням системи оцінювання [9].

Отже, Нова українська школа є не окремою методичною інновацією, а довготривалою зміною самої філософії української освіти. Її ключова ідея полягає в переході від школи, яка орієнтована переважно на передачу знань, до школи, яка допомагає дитині формувати компетентності, цінності, самостійність і здатність навчатися впродовж життя (Lifelong Learning), як цього вимагає від людини сучасний рівень розвитку суспільства.

Досвід реалізації НУШ засвідчує наявність важливих позитивних змін: поширення компетентнісного навчання, оновлення освітнього середовища, розвиток педагогіки партнерства, зміни в системі оцінювання та поступове посилення автономності вчителя. Водночас війна, нерівність доступу до освітніх ресурсів і кадрові виклики показали, що реформу необхідно не лише продовжувати, але й адаптувати до нових реалій.

Перспективи НУШ пов'язані з завершенням переходу до базової та профільної школи, розвитком індивідуальних освітніх траєкторій, підтримкою педагогів, цифровізацією, інклюзивністю, психологічною безпекою та використанням даних для управління якістю освіти. Успіх реформи визначатиметься не кількістю нових документів чи матеріалів, а

тим, наскільки школа стане середовищем, у якому учень може безпечно навчатися, розвиватися, робити вибір і готуватися до реального життя.

Список використаних джерел:

1. Нова українська школа. Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/nova-ukrainska-shkola (дата звернення: 08.10.2026).

2. «Нам потрібен не тюнінг системи, а нові результати»: Лілія Гриневич презентувала концепцію «Нової української школи». Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/news/nam-potriben-ne-tyuning-sistemi-a-novi-rezultati-liliya-grinevich-prezentuvala-kontseptsiyu-novoi-ukrainskoi-shkoli (дата звернення: 08.10.2026).

3. МОН надає відповіді на поширені запитання щодо свідоцтва досягнень учнів початкових класів Нової української школи. Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/news/mon-nadae-vidpovidi-na-poshireni-zapitannya-shchodo-svidotstva-dosyagnen-uchniv-pochatkovikh-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli (дата звернення: 08.10.2026).

4. Оцінювання в 5–9 класах НУШ: відповідаємо на запитання. Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/news/otsiniuvannia-v-59-klasakh-nush-vidpovidaiemo-na-zapytannia (дата звернення: 08.10.2026).

5. Що показав моніторинг якості початкової освіти у 2024 році: основні результати. Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/news/shcho-pokazav-monitorynh-iakosti-pochatkovoi-osvity-u-2024-rotsi-osnovni-rezultaty (дата звернення: 08.10.2026).

6. 69 % учителів кажуть про зміну методів роботи: презентовано дослідження щодо впровадження НУШ у 5–6 класах. Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/news/69-uchiteliv-kazhut-pro-zminu-metodiv-roboti-prezentovano-doslidzhennya-vprovadzhennya-nush-u-5-6-klasakh (дата звернення: 08.10.2026).

7. Уряд оновив дорожню карту реформи НУШ до 2029 року. Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/news/uriad-onovyv-dorozhniu-kartu-reformy-nush-do-2029-roku (дата звернення: 08.10.2026).

8. Профільна середня освіта: підсумки пілоту та наступний етап упровадження. Міністерство освіти і науки України. URL:

https://mon.gov.ua/news/profilna-serednia-osvita-pidsumky-peredpilotu-ta-nastupnyi-etap-uprovadzhennia (дата звернення: 08.10.2026).

9. МОН запрошує до громадського обговорення проєкту форми свідоцтва про досягнення для 5–9 класів. Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/news/mon-zaproshuie-do-hromadskoho-obhovorennia-proiektu-formy-svidotstva-dosiahnen-dlia-59-klasiv (дата звернення: 07.10.2026).